

De (buiten)grenzen van Europa

MIGRATIENOTA



Malik Azmani
VVD Tweede Kamerfractie



Maart 2015

INLEIDING

Acht heeft een bijzondere betekenis in China. Het staat symbool voor voorspoed en vertrouwen. Niet voor niets werden de 29ste Olympische Spelen in Beijing op 8-8-2008 om 20:00 officieel geopend. Twee miljard mensen wereldwijd zagen een spektakel van Chinese cultuur, dans en muziek. In 'Het Vogelnest' zagen 91.000 duizend toeschouwers 11.208 sporters uit 204 landen aan zich voorbij trekken. In eenieder zag daar twee atleten lopen. Wat verwaasd en verwonderd liepen zij mee onder de vlag van Somalië. Een land met een roerige geschiedenis van de prehistorie tot de moderne tijd. Getekend door stammenstrijd, oorlogsgeweld en piraterij. Eén van die twee atleten was Samia. Een iel meisje van pas 17 jaar. Zij moest het gaan opnemen tegen de stevig gespierde atletes uit de andere landen. Ze was geen partij voor hen en finishte op ruim 10 seconden van de rest op de 200 meter. Maar ze had dan ook getraind voor de 1500 meter. Het Somalisch Olympisch Comité had op het laatste moment besloten dat de 200 meter meer aanzien had. Dit was belangrijker dan de kansen van Samia; de kans op winst of de kans op een medaille.

Samia kiest er na de Spelen voor om in Ethiopië te gaan trainen. Ze wil en zal naar Londen 2012. Maar vlak voor de Spelen wordt deze kans haar ontnomen. Ze mag niet deelnemen in Londen. Samia is zwaar teleurgesteld. Ze was gemotiveerd om in Londen te laten zien wat ze kan. Aan haar zelf, haar familie en aan de wereld. Haar drijfveer was een betere toekomst voor haar familie. Haar plan viel in duigen. Gedesillusioniseerd kiest Samia er in 2012 voor om haar geluk in Europa te gaan beproeven via een andere weg. Samen met een tante vertrekt ze in april aan de hand van mensensmokkelaars voor een lange en barre tocht. Genadeloos als de smokkelaars zijn moeten Samia, haar tante en vele anderen te voet door de Sahara. Wie niet doorloopt, die wordt getrapt en geslagen. Op nauwelijks een handje rijst per dag leggen ze duizenden kilometers af te voet, in vrachtwagens en per boot. In Libië worden ze in een veel te kleine, gammele boot de zee opgestuurd voor de laatste etappe van de reis. Met de Libische kust amper uit zicht raakt de benzine al op en breekt er paniek uit. Samia probeert met man en macht de rust te bewaren op het bootje. Haar tante staat net op het punt van opgeven als er een Italiaans marineschip aan de horizon verschijnt. Een golf van opluchting gaat door de boot. Iedereen denkt we zijn gered! Deze redding wordt echter hun dood. Een touwladder waar Samia en een aantal anderen zich aan vastklampen, begeeft het. Ze storten in de woeste zee en verdrinken. De overlevenden waaronder haar tante werden teruggebracht naar Libië.¹

¹ KRO Brandpunt, 8 april 2014

Wat op 8-8-2008 begon met de voortekenen van voorspoed en vertrouwen, eindigde voor Samia in vrees en vertwijfeling. Het leven van deze atlete eindigde ergens op de Middellandse Zee, voor de Europese kust en duizenden kilometers van huis. Het verhaal van Samia staat niet op zich, dit jaar alleen al hebben ruim 3000 migranten hun leven verloren op de Middellandse Zee. In dit zijn alleen nog maar de gevallen die bekend zijn. Het is de hoogste tijd om mensen als Samia een alternatief te bieden en ervoor te zorgen dat zij er niet langer voor kiezen hun leven te wagen met een oversteek naar Europa.

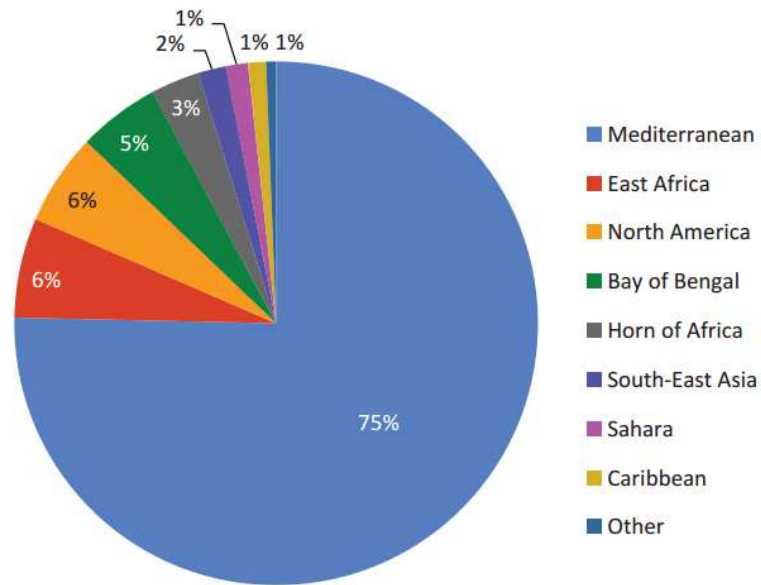
Europa moet nu in actie komen, het is vijf voor twaalf.


PROBLEEMSTELLING

Europa wordt de afgelopen jaren geconfronteerd met een alsmaar groeiende stroom van migranten die zich in Europa willen vestigen. Soms op zoek naar een veilig heenkomen, soms op zoek naar geluk dat laatste kan uitlopen op een teleurstelling. Werd Europa in 2010 nog geconfronteerd met ongeveer 260.000 asielaanvragen, in 2013 was dit al bijna verdubbeld naar ruim 435.000 aanvragen. De meest recente cijfers van 2014 laten wederom een forse stijging zien van 626.000 aanvragen. Velen hebben echter het Europese vasteland nooit bereikt. De Internationale Organisatie voor Migratie schat dat er in 2014 ruim 3000 mensen in de Middellandse Zee zijn omgekomen². Sinds 2000 hebben ruim 22000 de oversteek van het Afrikaanse continent naar Europa niet overleefd.


² IOM, Fatal Journeys, tracking lives during migration, p.20

Figure 1.2: Regions in which migrant deaths occurred, 2014

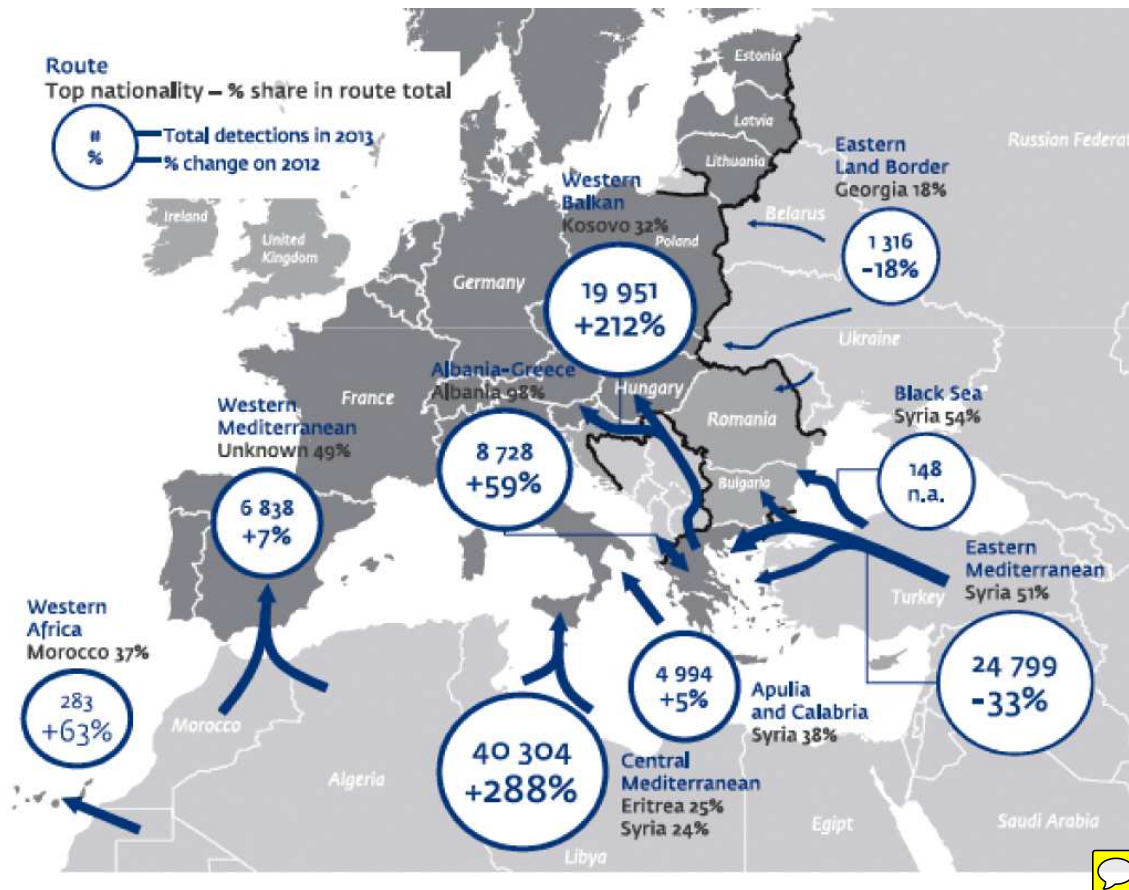


Desondanks staan er op dit moment honderdduizenden migranten klaar in Noord-Afrika om de oversteek te maken. Volgens UNHCR zijn er op dit moment wereldwijd 51.2 miljoen mensen op de vlucht, meer dan na de Tweede Wereldoorlog. Voor de toekomst wijst alles er op dat dit alleen nog maar zal toenemen. Oorzaken: toename van crises in de wereld (multiple stresszones), maar ook de economische ontwikkeling van arme landen wat mobiliteit in de hand werkt. 


Het huidige migratiesysteem is onhoudbaar. Het systeem zorgt ervoor dat moeilijk onderscheid te maken is tussen echte vluchtelingen en migranten die vanwege economische motieven proberen hun geluk in Europa te vinden. Het systeem wakkert wind aan in de zeilen van de genadeloze mensensmokkelindustrie. Het systeem biedt zo alleen kansen aan mensen met geld. Het systeem werkt bovendien menselijke drama's in de hand. Bovendien kent het systeem ook geen limiet, met als risico ontwrichting van samenlevingen en vreemdelingenhaat in Europa.

Maar ook is het huidige migratiesysteem onhoudbaar in het licht van onze eigen veiligheid. De terreur van IS in het Midden-Oosten en nu ook in Libië, jaagt mensen in de handen van de smokkelaars die daar grof geld aan verdienen. Zo moeten vluchtelingen die vanuit Syrië en Eritrea door Libië reizen, daar fors voor betalen. Op deze wijze wordt bijgedragen aan de financiering van de gewapende strijd tegen het westen. Bovendien valt met de huidige ongecontroleerde toestroom van migranten niet te voorkomen dat ook terroristen hun weg naar Europa weten te vinden. Gezien de grootte van de vluchtelingenstromen is het risico aanzienlijk dat er ook jihadstrijders meekomen, die zo een gevaar vormen voor de veiligheid binnen Europa. 

Daarom moet Europa grenzen stellen. Een van de belangrijkste taken voor de Europese Commissie is dat de EU haar buitengrenzen veel beter en strenger gaat bewaken. Het sluiten van de eigen grenzen zou in strijd zijn met de Europese gedachte en het vrij verkeer van personen. Dat is onwenselijk. De situatie is nu nog relatief beheersbaar, maar als de vluchtelingen echt met honderdduizenden tegelijk komen, heeft dat een zwaar ontwrichtende werking op onze samenleving.





De Europese lidstaten schuiven de lasten van illegale migratie op elkaar af en intussen blijft het aantal gelukzoekers dat het Europese vasteland bereikt toenemen. Zo ligt ook het vraagstuk voor van herverdeling. Vanuit steeds meer lidstaten klinkt de roep om migranten over Europa te herverdelen. Italië vindt dat het onevenredig bijdraagt, terwijl noordelijke EU-lidstaten per hoofd van de bevolking meer vluchtelingen opnemen dan zuidelijke. Ook in absolute aantallen nemen landen als Zweden en Duitsland meer vluchtelingen op dan Italië. Maar met halfslachtige “oplossingen” als herverdeling die nu op tafel liggen, pakken we het probleem niet aan. Nog los van de vraag of we het als Nederland wenselijk vinden of niet, roept herverdeling in ieder geval geen halt toe aan de steeds toenemende migratiestromen.

Concrete voorstellen om daadkrachtig mensensmokkel en migratiestromen aan te pakken, komen niet of nauwelijks naar buiten. Pas zeer recent beginnen programma's te lopen zoals met Libië, een van de grootste transitlanden. Frontex en de recente nieuwe operatie Triton, als vervanger van Mare Nostrum, zien op grensbewaking maar verminderen migratiestromen niet. In tegendeel  de operaties op de Middellandse Zee zijn verkapte shuttleservices voor migranten. Mensensmokkelaars anticiperen hier zelfs op, bijvoorbeeld door bootjes van te weinig benzine te voorzien.

De kern van het probleem is dat de discussie over een Europese aanpak beperkt blijft tot symptoombestrijding in plaats van oorzaakbestrijding.

OPLOSSINGSRICHTING

De VVD is van mening dat iedere vluchteling recht heeft op een veilig onderkomen. Ieder mens heeft het recht in andere landen asiel te zoeken en te genieten tegen vervolging. Maar waarom moeten vluchtelingen helemaal naar Europa reizen om een veilige haven te vinden? Vluchtelingen die huis en haard hebben verlaten om zichzelf in veiligheid te brengen, moeten volgens de VVD in andere landen zo dicht bij huis mogelijk een veilige haven kunnen vinden. Dit geldt voor *alle* mensen die vrezen voor vervolging en niet alleen voor de mensen die genoeg geld bij elkaar kunnen krijgen om zich naar Europa te laten smokkelen. Wanneer mensen worden opgevangen dicht bij het land dat zij ontvluchten, kunnen zij sneller terugkeren als het daar weer veilig is. Zij kunnen zich in een land in de eigen regio gemakkelijker aanpassen aan de sociale en culturele omstandigheden dan in een (Westers) land met een ander ontwikkelingsniveau. Zij zullen dus beter kunnen integreren in het geval dat de opvang langer moet duren. Opvang van vluchtelingen in de eigen regio is bovendien goedkoper  voor eenzelfde bedrag kunnen in de eigen regio meer vluchtelingen geholpen worden. Wereldwijd wordt jaarlijks ongeveer 4 miljard dollar uitgegeven aan de opvang van 99% van de vluchtelingen  Europa besteedt een veelvoud van dit bedrag aan de opvang van 1% van alle vluchtelingen. Dat geld kan en moet efficiënter worden besteed.

Om een halt toe te roepen aan de enorme migratiestromen en de levensgevaarlijke mensensmokkelroutes naar Europees vasteland, moeten er veilige havens gecreëerd worden in de regio zelf. Op die manier kunnen we mensensmokkel beperken en kunnen we voorkomen dat mensen een lange, levensgevaarlijke tocht moeten afleggen om bij een veilige haven te komen. Met het creëren van voldoende veilige opvang in de regio, maken we asielaanvragen in Europa overbodig. Om dit te realiseren zal wel aan een aantal randvoorwaarden voldaan moeten worden:

1. Alle Europese lidstaten zullen hetzelfde asielbeleid moeten hanteren. Er zijn geen asielaanvragen meer mogelijk binnen Europa en de Europese buitengrenzen gaan dan ook echt dicht.

2. Europa kan in extreme situaties wel inspringen door vluchtelingen te hervestigen. Dit zal dus niet op aanvraag zijn, maar op uitnodiging.
3. Om tegemoet te komen aan de druk op Europese landen die nu asiel-gerelateerde migratie als oneigenlijk middel gebruiken om bijvoorbeeld een vergrijzingsprobleem te ondervangen, zal ook het reguliere migratiebeleid herzien moeten worden. Alle EU-lidstaten moeten eenzelfde systeem hebben, waarbinnen individuele lidstaten een eigen invulling kunnen geven en migratie naar hun land kunnen reguleren. Van een vraaggestuurd migratiemodel naar een hybride migratiemodel dat een combinatie is van een puntensysteem en een systeem waarbij werkgevers migranten zelf kunnen aantrekken. Een puntensysteem bevat knoppen waar aan kan worden gedraaid door de overheid. De lidstaten kunnen op basis van puntentoekenning aan knoppen (werkaanbod, opleidingsniveau, taalkennis, werkervaring, herkomst, enz.) migranten aantrekken waaraan op dat moment behoefte is in de lidstaat. Hiermee ontstaat tegelijkertijd ook een legale weg voor de migrant.

Met het nieuwe gemeenschappelijke Europese asielbeleid moeten we terug naar de essentie van het internationaal vluchtelingenrecht. Dat betekent dat we in principe alleen Europese vluchtelingen asiel bieden in Europa. Daarnaast eerbiedigen we het beginsel van non-refoulement: het verbod op terugzending naar een land waar de vluchteling vervolging te vrezen heeft of waar zijn leven of veiligheid in gevaar zijn. En we moeten een duurzame oplossing creëren voor personen die internationale bescherming nodig hebben.

Het creëren van veilige havens in de regio biedt een oplossing voor personen die internationale bescherming nodig hebben. Om de oplossing ook duurzaam te maken zullen de landen waar de veilige havens zich bevinden, vluchtelingen ook door middel van een verblijfsvergunning de mogelijkheid moeten bieden een bestaan in hun land op te bouwen. De meeste Afrikaanse landen zijn hier al toe verplicht door ondertekening van het Afrikaans vluchtelingenverdrag. Daarnaast kan dit tot criterium voor het ontvangen van ontwikkelingshulp worden gemaakt, zowel bilateraal als vanuit de EU. Ook handelsovereenkomsten, verdragen en visaverstrekking kunnen gekoppeld worden aan medewerking aan dit asielbeleid.

Dit zal de inzet moeten zijn van de Europese lidstaten bij het ontwerpen van een nieuw gemeenschappelijk Europees asielbeleid. Door het bestaan van veilige havens in de regio te garanderen, kan Europa aan zijn verdragsrechtelijke verplichtingen voldoen zonder asielaanvragen binnen Europa mogelijk te maken. Zo beschermen we niet alleen vluchtelingen met een veilig onderkomen, maar beschermen we ook onze eigen veiligheid binnen Europa.